

CLM5S PLUS Model : รูปแบบการพัฒนาพื้นที่การเรียนรู้สีเขียว

CLM5S PLUS Model for Developing Green Learning Space

อาภรณ์ ไชยสุวรรณ, เกษมาพร ตัญญูญยกิจ

ศูนย์บรรณสารและสื่อการศึกษา มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

caporn@wu.ac.th

บทคัดย่อ

การจัดพื้นที่บริการห้องสมุด โดยการใช้ CLM5S PLUS Model เป็นการสร้างสรรค์รูปแบบการจัดพื้นที่รูปแบบที่นำหลักการของ 5S และนำข้อเด่นของห้องสมุดสีเขียวและสำนักงานสีเขียวในส่วนของสิ่งแวดล้อม (ส6) และความสวยงาม สดชื่น (ส7) มาพัฒนาพื้นที่การเรียนรู้ของห้องสมุดในลักษณะของพื้นที่สีเขียว เพื่อส่งเสริมบรรยากาศของห้องสมุดให้เกิดความสุขในการใช้บริการ และเป็นการพัฒนารูปแบบพื้นที่ให้มีสภาพแวดล้อมที่เป็นระเบียบ สะอาด ปลอดภัย และมีสิ่งแวดล้อมที่ดี เพื่อช่วยเพิ่มมูลค่าของพื้นที่บริการของห้องสมุดที่มีความสะดวกสบายในการใช้บริการที่มีอยู่แล้ว รวมถึงส่งผลดีต่อองค์กรและผู้ใช้บริการมากที่สุด และได้รับการคัดเลือกให้เป็นหน่วยงานต้นแบบที่มีพื้นที่ 5S ดีเด่น จากคณะกรรมการ 5S มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ และส่งเข้าร่วมประกวดรางวัล 5S Model Award 2019 เพื่อเป็นพื้นที่ตัวอย่างในการนำแนวทางไปพัฒนาพื้นที่ต่าง ๆ ขององค์กรที่จัดโดยสมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี (ไทย-ญี่ปุ่น) และจากการประเมินผลปรากฏว่าได้รับการพิจารณาให้ผ่านเกณฑ์และได้รับประกาศนียบัตร (Certificate) ในส่วนของพื้นที่บริการห้องสมุด

คำสำคัญ: กิจกรรม 5S, พื้นที่การเรียนรู้, พื้นที่สีเขียว, พื้นที่บริการห้องสมุด, สำนักงานสีเขียว, ห้องสมุดสีเขียว

ABSTRACT

This article aim to introduce the concept of CLM5S Plus Model, which was designed for improving green learning space. This model was used for managing the library service spaces based on the principle of 5S, green library, and green office. 2 concepts were created by integration those principle together that included environment (6S) and beautiful (7S). These are very helpful for improving the value-add of library spaces in many aspects. In addition, this model was presented to the nation level committee of 5S on August 20, 2019, by Technology Promotion Association (Thailand-Japan) which was evaluated and passed to get the reward of 5S (Certificate 5S Award Model 2019) at national level in term of library services spaces.

Keyword: 5S, Learning Space, Green Space, Library Service Space, Green Office, Green Library

บทนำ

ห้องสมุดในปัจจุบันหลาย ๆ แห่ง พยายามพัฒนาบริการและพื้นที่ให้บริการในการตอบสนองต่อความต้องการของผู้ใช้บริการ ให้เกิดความสะดวกสบายในการเรียนรู้ เช่น เพิ่มบริการ จัดหาเทคโนโลยีและสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อความสะดวกรวดเร็วของผู้ใช้บริการ ขยายเวลาในการให้บริการ รวมถึงการปรับเปลี่ยนพื้นที่ที่ตอบสนองต่อการเรียนรู้ของผู้ใช้บริการเพื่อความสุขและเหมาะสมกับรูปแบบการใช้ชีวิต (Life Style) ของผู้บริการมากยิ่งขึ้น ซึ่งนอกจากมาใช้พื้นที่ห้องสมุดเพื่อการอ่านหนังสือก่อนสอบแล้ว ยังต้องการพื้นที่เพื่อการทำกิจกรรมกลุ่ม การติวหนังสือร่วมกันตลอดจน การพักผ่อนในระยะเวลาสั้น ๆ การแสวงหาพื้นที่เพื่อตอบโจทย์การดำเนินชีวิตในโลกปัจจุบัน ที่ยังต้องการสารสนเทศ ควบคู่ไปพร้อมกับความสนุกความสะดวกสบาย (ปราณี อัครภูษิตกุล, 2561) และนอกจากทรัพยากรที่ทันสมัยและตรงกับความต้องการแล้ว หากห้องสมุดเพิ่มบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ถูกสุขลักษณะ (กาญจนา เฟิงคำศรี, 2555) มีอุณหภูมิและการระบายอากาศ การควบคุมเสียงรบกวนจากภายนอกและลดเสียงรบกวนที่เกิดขึ้นภายในอาคาร ความปลอดภัยและมั่นคง (Safe and Secure) และมีระบบรักษาความปลอดภัยทั้งในเรื่องของทรัพยากรห้องสมุด คอมพิวเตอร์และอุปกรณ์ต่าง ๆ ของห้องสมุด และทรัพย์สินของเจ้าหน้าที่และผู้บริการ จะช่วยให้ผู้ใช้บริการมีความมั่นใจและวางใจในสถานที่มากยิ่งขึ้น รวมทั้งยังช่วยให้เกิดความตระหนักในการใช้ทรัพยากรให้มีการใช้อย่างประหยัด เป็นการช่วยให้ห้องสมุดเองประหยัดพลังงานและทรัพยากรอีกช่องทางด้วย (อุทยานการเรียนรู้ TK Park, 2556)

ในส่วนของศูนย์บรรณสารและสื่อการศึกษา นอกจากจะจัดพื้นที่ให้บริการสำหรับผู้ใช้บริการเพื่อให้เกิดความสะดวกสบายแล้ว ยังนำหลักคิดและแนวทางของการเป็นห้องสมุดสีเขียวและสำนักงานสีเขียวมาใช้ในการจัดพื้นที่บริการ ที่ให้ความสำคัญในเรื่องการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ดี เพื่อการเปลี่ยนพฤติกรรมในสำนักงาน ลดการใช้พลังงาน และริเริ่มกิจกรรมที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เช่น ลดปริมาณขยะโดยการลดการใช้ การใช้ซ้ำ การนำกลับมาใช้ใหม่ การลดและเลิกใช้สารเคมีอันตราย การจัดซื้อจัดจ้างสินค้าและบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกซึ่งเป็นเหตุที่ทำให้เกิดภาวะโลกร้อน นอกจากนี้ยังมีพื้นฐานการนำกิจกรรม 5ส มาปรับปรุงสภาพแวดล้อมเพื่อสุขอนามัยของผู้ปฏิบัติงานและผู้บริการ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2559 และยังได้รับคัดเลือกให้เป็นหน่วยงานการดำเนินงาน 5ส ดีเด่นและส่งเข้าประกวดระดับชาติ โดยใช้ต้นแบบ CLM 5s Plus ที่นำหลักการผสมผสานนำกระบวนการคุณภาพ PDCA และหลัก 1A3R มาใช้ในการจัดพื้นที่ให้บริการห้องสมุดที่สะดวกสบาย สะอาด มีความปลอดภัย มีมาตรฐาน ถูกสุขลักษณะ ซึ่งจะส่งผลให้เกิดการเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อการทำงาน ช่วยประหยัดทรัพยากร ลดปัญหามลภาวะ ก่อให้เกิดผลดีต่อสิ่งแวดล้อม และผู้ใช้บริการมีความสุขในการทำงาน และสุขภาพดี

ดังนั้น จึงได้ผสมผสานรูปแบบของหลักการของกิจกรรมทั้งหมดมาใช้ในการพัฒนาพื้นที่การเรียนรู้สีเขียว ของศูนย์บรรณสารและสื่อการศึกษา มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

วัตถุประสงค์

1. เพื่อส่งเสริมบรรยากาศของห้องสมุดให้เกิดความสุขในการใช้บริการที่เกิดจากการประยุกต์ใช้ประโยชน์จากกิจกรรม 5ส ห้องสมุดสีเขียวและสำนักงานสีเขียว

2. เพื่อพัฒนารูปแบบของพื้นที่บริการห้องสมุดให้มีสภาพแวดล้อมที่เป็นระเบียบ สะอาด ปลอดภัย และมีสิ่งแวดล้อมที่ดี เพื่อให้เกิดผลดีต่อองค์กรและผู้ใช้บริการมากที่สุด

ขั้นตอนและวิธีการดำเนินงาน

1. วางแผนการดำเนินงาน

ในการวางแผนการดำเนินงาน (Plan) มีการวางแผนการดำเนินงาน 2 เรื่องหลัก ๆ คือสำนักงานสีเขียว จะต้องวางแผนการดำเนินงานให้เป็นไปตามเกณฑ์ของสำนักงานสีเขียวที่กำหนด และจะต้องวางแผนดำเนินงานกิจกรรม 5ส ของมหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ ถือเป็นนโยบายของมหาวิทยาลัยที่ทุกหน่วยงานจะต้องใช้ดำเนินกิจกรรมอย่างจริงจังและต่อเนื่องจนเป็นวัฒนธรรมองค์กรของหน่วยงาน (<https://5s.wu.ac.th/wp-content/uploads/2017/02/คู่มือ-มวล-5ส.pdf>)

การขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม ดังนี้

1.1 แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน ได้แก่ คณะทำงานดำเนินกิจกรรมสำนักงานสีเขียว (คำสั่งคณะทำงานสิ่งแวดล้อมสีเขียว.pdf) และคณะทำงาน 5ส ประจำหน่วยงาน (https://clm5s.wu.ac.th/?page_id=352)

1.2 กำหนดแผนการดำเนินงานให้สอดคล้องเกณฑ์การประเมินสำนักงานสีเขียว ของกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม ที่มีแนวทางในการพัฒนาภายใต้เกณฑ์ 6 หมวดที่มุ่งเน้นให้สำนักงานหรือพื้นที่ในสำนักงานดำเนินกิจกรรมที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด โดยการใช้ทรัพยากรและพลังงานอย่างรู้คุณค่า มีแนวทางในการกำจัดของเสียอย่างมีประสิทธิภาพ รวมไปถึงการจัดซื้อจัดจ้างที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และที่สำคัญจะต้องลดปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจกออกสู่สิ่งแวดล้อม (กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม, 2558) และกำหนดแผนการดำเนินงานของกิจกรรม 5ส ของมหาวิทยาลัยที่นำระบบ 5ส เข้ามาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการของทุกหน่วยงานในมหาวิทยาลัย เพื่อสร้างบรรยากาศและสภาพแวดล้อมในการทำงาน รวมถึงการใช้ชีวิตที่เป็นระเบียบเรียบร้อย สะอาด และปลอดภัย อันจะนำไปสู่การเป็นมหาวิทยาลัยสมรรถนะสูงและมหาวิทยาลัยสีเขียวแห่งความสุข ภายใต้ความสุขของการทำงานและการใช้ชีวิตในสภาพแวดล้อมที่ดี (คณะกรรมการ 5ส มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์, 2559)

1.3. จัดทำแผนปฏิบัติการ

การจัดทำแผนปฏิบัติการกิจกรรมสำนักงานสีเขียว และกิจกรรม 5ส ของหน่วยงานให้สอดคล้องกับแผนการดำเนินงานของหน่วยงานเจ้าของกิจกรรมและหน่วยงานต้นสังกัดกำหนดไว้

2. ดำเนินการตามแผน (Do)

การดำเนินกิจกรรมสำนักงานสีเขียว และกิจกรรม 5ส ดำเนินกิจกรรมควบคู่กันไปตามเกณฑ์และมาตรฐานที่กำหนดของแต่ละกิจกรรม ดังนี้

2.1 กิจกรรม 5ส ยึดถือการดำเนินงานตามแนวทางการประกันคุณภาพการศึกษาในระบบ “PDCA” ตามมาตรฐาน 5ส ได้แก่ สะสาง สะดวก สะอาด สร้างมาตรฐาน และสร้างนิสัย โดยดำเนินกิจกรรมภายใต้ “มาตรฐาน” ของมหาวิทยาลัยผ่านกระบวนการ “สะสาง” เพื่อกำจัดความสูญเปล่าในการใช้ทรัพยากรสู่การจัดระเบียบเพื่อความ “สะดวก” และเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการทำงาน และการเรียนรู้ผ่านการทำความเข้าใจ

“สะอาด” เพื่อการตรวจสอบ ค้นหาสิ่งที่ผิดปกติและการบำรุงรักษาป้องกัน (คณะกรรมการ 5ส มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์, 2559)

2.2 กิจกรรมสำนักงานสีเขียว ดำเนินงานตามเกณฑ์ 6 หมวดตามที่กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อมกำหนด นำหลักการ 1A3R มาใช้ในการดำเนินกิจกรรมได้ เพื่อให้บุคลากรและผู้ใช้บริการให้เกิดจิตสำนึกในการใช้ทรัพยากรให้คุ้มค่า ประหยัด ดังนี้ (สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยรังสิต, 2557)

A (Avoid) หลีกเลี่ยง/งดใช้ของที่ไม่จำเป็น ของที่ใช้ครั้งเดียวแล้วทิ้งเลย ของที่ไม่ต้องใช้ก็ได้ แต่เคยชิน เช่น หลอดกาแฟ ถูพลาสติก กระดาษห่อของขวัญที่ย่อยสลายไม่ได้ เป็นต้น

R1 (Reduce) ลดการใช้ การบริโภค ทรัพยากรที่ไม่จำเป็นลง

R2 (Reuse) ใช้ทรัพยากรให้คุ้มค่าที่สุด โดยนำสิ่งของเครื่องใช้มาใช้ซ้ำ ซึ่งบางอย่างอาจใช้ซ้ำได้หลาย ๆ ครั้ง

R3 (Recycle) นำหรือเลือกใช้ทรัพยากรที่สามารถนำกลับมารีไซเคิลหรือนำกลับมาใช้ซ้ำใหม่

2.3 จากการนำหลักการข้างต้นมาประยุกต์ใช้ในลักษณะของ CLM5S PLUS เกิดจากการนำ 5ส คือ สะสาง สะอาด สะดวก สร้างมาตรฐาน และสร้างนิสัย และนำข้อดีของแต่ละหมวดย่อย ๆ ของกิจกรรมห้องสมุดสีเขียว สำนักงานสีเขียว มาช่วยส่งเสริมบรรยากาศที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม คือ ส6 สิ่งแวดล้อม ส7 สวยงาม สดชื่น และนำความรู้ความสามารถ และการทำงานเป็นทีมของบุคลากรมาช่วยผสมผสานกิจกรรมต่าง ๆ มาสนับสนุนซึ่งกันและกัน ก่อให้เกิดผล ดังนี้

2.3.1 เป็นการตอบโจทย์พื้นที่บริการของห้องสมุดที่ให้ความปลอดภัยและความสุขแก่ผู้ใช้บริการ ช่วยส่งเสริมบรรยากาศที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมให้ผู้ใช้บริการมีสุขภาพที่ดี มีความสุข ปลอดภัยในการใช้บริการ รวมถึงยังช่วยสร้างความตระหนักให้กับบุคลากรและผู้ใช้บริการในการรู้ใช้พลังงานและดูแลสิ่งแวดล้อม ลดการใช้พลังงาน ลดการเกิดก๊าซเรือนกระจก ลดค่าใช้จ่ายหน่วยงาน และลดมลพิษที่เกิดจากขยะและของเสียที่จะเกิดในองค์กร

2.3.2 ใช้จุดเด่นกิจกรรมของ 5ส ในด้านความเป็นระเบียบเรียบร้อย สะอาด และปลอดภัย ส่งผลต่อเพิ่มพื้นที่ใช้สอยและพื้นที่บริการเพิ่มขึ้น มีป้ายบอกรายละเอียดที่ชัดเจน พื้นที่ทำงานและพื้นที่บริการมีความสะอาด

2.3.3 มีการกำหนดมาตรฐานเฉพาะพื้นที่ 2 มาตรฐาน มี 15 มาตรฐานเฉพาะสำหรับพื้นที่บริการห้องสมุด และ 10 มาตรฐานเฉพาะสำหรับพื้นที่ห้องงานออกแบบกราฟิกและนิทรรศการ ช่วยส่งเสริมมาตรฐานมีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น เช่น ชั้นวางหนังสือ รถเข็นหนังสือ ประตูเข้าออกห้องสมุด เป็นต้น

2.3.4 นำทักษะและศักยภาพของบุคลากรในองค์กรที่มีความหลากหลายด้านวิชาชีพทั้งด้านสารสนเทศและด้านการออกแบบสื่อสิ่งพิมพ์มาสร้างสรรค์ความสวยงามของพื้นที่ได้อย่างลงตัว เช่น วิชาชีพบรรณารักษ์ที่มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย มีมาตรฐานในการดำเนินงาน มาส่งเสริม 5ส ในห้องสมุด เช่น จัดชั้นทรัพยากรสารสนเทศอย่างมีระบบ เพิ่มความน่าใช้ สวยงามด้วยการออกแบบกราฟิกและสื่อต่าง ๆ ในพื้นที่บริการได้อย่างสร้างสรรค์สวยงาม ดึงดูดใจผู้ใช้บริการ ทำให้พื้นที่บริการมีชีวิตชีวา และสร้างความสุขให้กับผู้ใช้บริการมากยิ่งขึ้น ด้วย Service Mind ของผู้ให้บริการ เป็นการสร้างความประทับใจแก่ผู้ใช้บริการ

2.3.5 นำความเป็นห้องสมุดสมัยใหม่มาปรับใช้กับการดำเนินกิจกรรม ด้วยการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาบริการผู้ใช้ให้เกิดความสะดวก รวดเร็ว เช่น การนำเครื่องบริการยืม-คืนด้วยตนเอง (Self-Check) การเข้า-ออกด้วยประตูปีกนก มาใช้ในการให้บริการผู้ใช้ เพื่อส่งเสริมภาพลักษณ์ขององค์กรให้ดียิ่งขึ้น

3. ดำเนินการตรวจสอบผลการดำเนินงาน (Check)

ด้านการดำเนินตรวจสอบผลการดำเนินงาน มีการตรวจสอบการดำเนินงานตามเกณฑ์ของแต่ละกิจกรรม ในส่วนของสำนักงานสีเขียว ดำเนินการตรวจประเมินโดยคณะกรรมการสำนักงานสีเขียวจากกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม ผลการประเมินการดำเนินงานสำนักงานสีเขียวในปี 2561 ได้รับการประเมินผลในระดับดีมาก (G เงิน) ระดับประเทศ และมีข้อเสนอแนะจากกรรมการเพื่อการปรับปรุงหลายด้าน ส่วนกิจกรรม 5ส มีการตรวจพื้นที่ โดยคณะกรรมการ 5ส และคณะกรรมการกลาง มีผลการประเมินดังนี้

ตารางที่ 1 ผลการประเมิน 5ส ของศูนย์บรรณสารและสื่อการศึกษา ระหว่างปี 2560-2562

ปีประเมิน	ค่าเฉลี่ยผลการประเมินตนเองโดย คณะกรรมการในหน่วยงาน	ค่าเฉลี่ยการประเมินโดย คณะกรรมการกลาง
2560	0 (ยังไม่ได้เริ่มประเมิน)	4.19
2561	4.62	4.62
2562	4.78	4.95

4. การสรุปผล (Act)

4.1 ส่วนของการสรุปผลและรายงานผลการดำเนินงาน คณะกรรมการจากกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อมได้ประเมินผลและข้อเสนอแนะสำหรับการปรับปรุงการดำเนินกิจกรรมสำนักงานสีเขียวให้มีความต่อเนื่อง คณะทำงานแต่ละหมวดที่รับผิดชอบนำข้อเสนอแนะเพื่อนำไปปรับปรุงในส่วนบกพร่องต่อไป

4.2 ส่วนคณะกรรมการ 5ส มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ได้พิจารณาคัดเลือกศูนย์บรรณสารและสื่อการศึกษา เป็นหน่วยงานต้นแบบที่มีพื้นที่ 5ส ดีเด่น เป็นหน่วยงาน 1 ใน 2 หน่วยงานของมหาวิทยาลัย จากจำนวนหน่วยงานทั้งหมด เพื่อเข้าร่วมประกวดผลงานพื้นที่ 5ส ดีเด่น รางวัล 5S Model Award 2019 ที่จัดโดยสมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี (ไทย-ญี่ปุ่น) เพื่อเป็นพื้นที่ตัวอย่างในการนำแนวทางไปพัฒนาพื้นที่ต่าง ๆ ขององค์กร (คณะกรรมการ 5ส มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์, 2562) และจากผลการเข้าร่วมประกวดหน่วยงานพื้นที่ 5ส ดีเด่น ได้รับการตรวจประเมินพื้นที่ 5ส ดีเด่น ระดับชาติของคณะกรรมการจากสมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี (ไทย-ญี่ปุ่น) เมื่อวันที่ 20 สิงหาคม 2562 พบว่า ประสบความสำเร็จเป็นที่น่าพอใจ ทั้งนี้ กรรมการตรวจประเมินได้ให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อการยกระดับและพัฒนา 5ส และได้รับแจ้งเมื่อวันที่ 6 กันยายน 2562 ว่าได้รับการพิจารณาให้ผ่านเกณฑ์และได้รับประกาศนียบัตร (Certificate) ในวันที่ 7 พฤศจิกายน 2562 (คณะกรรมการ 5ส มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์, 2562)

สรุปผล อภิปรายผล ข้อเสนอแนะ และการนำไปใช้ประโยชน์

สรุปผลและอภิปรายผล

จากการประเมินผลการดำเนินงานกิจกรรมสำนักงานสีเขียวตามเกณฑ์ที่กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อมกำหนดทั้ง 6 หมวด ได้รับผลการประเมินในระดับดีมาก (G เงิน) ระดับประเทศ และมีข้อเสนอแนะจากกรรมการเพื่อการปรับปรุงหลายด้าน ได้แก่ การจัดทำแผนดำเนินงานจะต้องมีการจัดทำโครงการที่จะต้องดำเนินการ และมีผลการดำเนินงานอย่างชัดเจน และในหมวดการกำจัดของเสีย จะต้องระบุชัดเจนว่าของเสียแต่ละประเภทมีการกำจัดอย่างไร รวมทั้งต้องทำให้การทิ้งขยะตามประเภทนั้นจะต้องกระทำอย่างจริงจังและฝังอยู่ในพฤติกรรมประจำวันของบุคลากรและผู้ใช้บริการ และกรรมการขอให้ศูนย์บรรณสารและสื่อการศึกษา ดำเนินกิจกรรมต่อไปอย่างต่อเนื่อง ทุกคนในองค์กรจะต้องร่วมมือกันเพื่อช่วยกันรักษาสิ่งแวดล้อมของคนในองค์กร ทำให้เป็นวิถีชีวิต เป็นพฤติกรรมในการทำงาน และเป็นเรื่องปกติที่ต้องทำ

จากการดำเนินงานกิจกรรมห้องสมุดสีเขียวและสำนักงานสีเขียวอย่างต่อเนื่อง ส่งผลต่อการเป็นหน่วยงานต้นแบบด้านสีเขียวให้กับหน่วยงานภายในมหาวิทยาลัย สามารถศึกษาเรียนรู้และนำไปเป็นแบบอย่างในการสนับสนุนภารกิจแต่ละด้านของมหาวิทยาลัยตามนโยบายการเป็นมหาวิทยาลัยสีเขียว Walailak Green University โดยมีความมุ่งมั่นในการดำเนินงานตามเป้าหมายอย่างต่อเนื่อง ตามแนวทาง Walailak Green University ซึ่งสอดคล้องกับเกณฑ์การจัดอันดับมหาวิทยาลัยสีเขียวโลก หรือ UI GreenMetric World Ranking ทั้งนี้ เพื่อให้มหาวิทยาลัยมีภาพลักษณ์การเป็นเมืองมหาวิทยาลัยสีเขียวแห่งความสุขที่ยั่งยืนทั้งทางด้านภูมิทัศน์ การประหยัดพลังงาน การกำจัดของเสียและขยะ การจัดการน้ำ การขนส่ง และการให้การศึกษาด้านสิ่งแวดล้อม นักศึกษาและบุคลากรที่เรียนรู้อยู่อาศัยในมหาวิทยาลัยมีความสุข มีการปรับปรุงพัฒนาและสร้างบรรยากาศเมืองมหาวิทยาลัยสีเขียวแห่งความสุข มีการสร้างความรู้ความเข้าใจด้านการอนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อมให้กับนักศึกษา บุคลากร และชุมชนรอบรอบ (ธีรพงศ์ หนูปลอด, 2562) นอกจากนี้ยังดำเนินโครงการส่งเสริมความร่วมมือเพื่อสร้างความรับผิดชอบต่อสังคม : การพัฒนาห้องสมุดสีเขียวเพื่อการเรียนรู้และอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เพื่อเป็นการพัฒนาความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและศูนย์บรรณสารและสื่อการศึกษา มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ ในการส่งเสริมความร่วมมือและความรับผิดชอบต่อสังคม ในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมภายใต้แนวคิด “ห้องสมุดสีเขียวเพื่อการเรียนรู้และอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม” ที่มีกิจกรรมมอบความรู้เรื่องห้องสมุดสีเขียวให้กับครูที่ดูแลห้องสมุดโรงเรียนและนักเรียนในจังหวัดนครศรีธรรมราช ในลักษณะของการจัดฐานความรู้ ด้านการลดและแยกขยะ การประหยัดพลังงานและพลังงานทดแทน ห้องสมุดเคลื่อนที่สีเขียว การวัดรอยเท้านิเวศ และสร้างสรรค์กิจกรรม DIY เพื่อสร้างความตระหนักและช่วยกันลดโลกร้อน มีการดำเนินการมาตั้งแต่ปี 2560 และขณะนี้ยังมีการดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง (คณะทำงานพัฒนาห้องสมุดสีเขียวเพื่อการเรียนรู้และอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของชุมชน, 2561)

ส่วนคณะกรรมการ 5ส มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ ได้พิจารณาคัดเลือกศูนย์บรรณสารและสื่อการศึกษา เป็นหน่วยงานต้นแบบที่มีพื้นที่ 5ส ดีเด่น เป็นหน่วยงาน 1 ใน 2 หน่วยงานของมหาวิทยาลัย จากจำนวนหน่วยงานทั้งหมด เพื่อเข้าร่วมประกวดผลงานพื้นที่ 5ส ดีเด่น รางวัล 5S Model Award 2019 ที่จัดโดยสมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี (ไทย-ญี่ปุ่น) เพื่อเป็นพื้นที่ตัวอย่างในการนำแนวทางไปพัฒนาพื้นที่ต่าง ๆ ขององค์กร (คณะกรรมการ 5ส มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์, 23 กรกฎาคม 2562) และจากผลการเข้าร่วมประกวดหน่วยงานพื้นที่ 5ส ดีเด่น ได้รับการตรวจประเมินพื้นที่ 5ส ดีเด่น ระดับชาติของคณะกรรมการจากสมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี (ไทย-

ญี่ปุ่น) เมื่อวันที่ 20 สิงหาคม 2562 พบว่า ประสบความสำเร็จเป็นที่น่าพอใจ ทั้งนี้ กรรมการตรวจประเมินได้ให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อการยกระดับและพัฒนา 5ส ดังนี้

1. พนักงานศูนย์บรรณสารฯ ต้องมีความสุขในการทำ 5ส และมีทัศนคติในเชิงบวก พร้อมทั้งจะเปิดรับคำแนะนำจากกรรมการ
2. ห้องสมุดควรจัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ และจัดเก็บองค์ความรู้ด้าน 5ส และผู้สนใจสามารถเข้าถึงได้ง่าย
3. ห้องสมุดจะต้องมีแผนผังการอพยพหนีไฟที่ชัดเจนกว่าขณะนี้ และติดแผนผังไว้ในจุดที่ผู้ใช้บริการมองเห็นได้ง่าย
4. จุดวางถังดับเพลิง ต้องมีป้ายห้อยให้เห็นชัดเจน ว่าเมื่อเกิดเหตุต้องวิ่งไปที่จุดไหน
5. ควรมีการจัดมุม (Zoning) หนังสือที่ถูกหยิบใช้งานบ่อย เพื่อให้สามารถหยิบไปอ่านได้สะดวก (ยกตัวอย่างร้านสะดวกซื้อ) จะช่วยเพิ่มยอดการยืมหนังสือ
6. หากมหาวิทยาลัยจะบรรจุวิชาเรียนที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับ 5ส ให้ยกกระดานการฝึกโดยใช้ห้องสมุดเป็นสถานที่ฝึกปฏิบัติ และในการประเมินการเรียนการสอน อาจจะใช้คำสำคัญในการประเมิน 5ส ได้แก่ จะให้นักศึกษาเรียนรู้ 5ส ได้อย่างไร การจัดการความรู้ (KM) Lean system ความปลอดภัย เป็นต้น
7. ข้อเสนอแนะที่สำคัญอีกประการ คือ ด้วยห้องสมุดเป็นพื้นที่ให้บริการที่มีคนเข้าออกตลอดเวลา ต้องมีระบบตรวจสอบได้แบบ Realtime ว่าขณะนี้มีคนอยู่ในห้องสมุดกี่คนในแต่ละโซน กรณีฉุกเฉินต้องอพยพคนออกจากพื้นที่ จะเป็นประโยชน์ในการนับจำนวนคน

จากการการตรวจประเมินพื้นที่และข้อเสนอแนะดังกล่าว คณะกรรมการฯ ได้พิจารณาให้การประเมินพื้นที่ 5ส ของพื้นที่บริการห้องสมุด ศูนย์บรรณสารและสื่อการศึกษา ผ่านเกณฑ์การประเมินและได้รับประกาศนียบัตร (Certificate) ในวันที่ 7 พฤศจิกายน 2562 (คณะกรรมการ 5ส มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์, 2562)

ด้วยแนวทางนี้ทำให้ศูนย์บรรณสารและสื่อการศึกษา เป็นหน่วยงานที่ดำเนินกิจกรรม 5ส มาผนวกกับสำนักงานสีเขียวด้วยการใช้หลัก CLM 5S ที่นำ 5ส MODEL ส่งผลต่อภาพลักษณ์ขององค์กรเป็นอย่างมาก เพราะเป็นการเพิ่มความหลากหลายจากการเป็นองค์กรที่มีพื้นที่เฉพาะ และมีการดำเนินกิจกรรมสีเขียวมาอย่างต่อเนื่อง จึงได้นำข้อดีของกิจกรรมหนึ่งมาสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมร่วมกันได้อย่างลงตัว พร้อมทั้งดึงศักยภาพของบุคลากรที่มีความหลากหลายทางวิชาชีพมาช่วยสนับสนุนการออกแบบป้ายสารสนเทศที่สวยงามและชัดเจน การจัดทำสื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์กิจกรรม การจัดพื้นที่ที่มีความสวยงาม ดึงดูดใจผู้ใช้บริการ ช่วยให้เกิดบรรยากาศการเรียนรู้ที่มีความสุข นำใช้บริการ พื้นที่ให้บริการเป็นระเบียบเรียบร้อย สะอาด และลดเวลาการค้นหาทรัพยากรสารสนเทศด้วยการบอกขั้นตอนการใช้บริการอย่างมีระบบที่นำเทคโนโลยีที่สนับสนุน ผู้ใช้สามารถใช้บริการได้ด้วยตนเอง ช่วยให้เกิดความรวดเร็ว สร้างความประทับใจแก่ผู้ใช้บริการ

นอกจากนี้การที่ศูนย์บรรณสารและสื่อการศึกษา ดำเนินกิจกรรมสีเขียวอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้พื้นฐานความรู้ด้านกิจกรรมสีเขียว มีหน่วยงานภายนอกที่สนใจด้านนี้มาศึกษาดูงาน รวมทั้งเป็นแหล่งเรียนรู้สีเขียวของมหาวิทยาลัย มีบุคลากรร่วมเป็นกรรมการดำเนินงานมหาวิทยาลัยสีเขียว และเป็นหน่วยงานต้นแบบด้านกิจกรรมสีเขียวและกิจกรรม 5ส จากการได้รับรางวัลระดับชาติทั้งจากการประเมินผลการดำเนินกิจกรรมทั้งสองกิจกรรม

ข้อเสนอแนะ

1. ห้องสมุดควรจะเป็นฐานความรู้และแหล่งเรียนรู้ รวมทั้งเป็นแหล่งฝึกปฏิบัติการและเมืองค้ความรู้กิจกรรมที่เป็นนโยบายของมหาวิทยาลัย และเปิดโอกาสให้ชุมชนได้เข้าถึงสารสนเทศได้สะดวก เช่น กิจกรรม 5ส เป็นต้น
2. ห้องสมุดจะต้องให้ความสำคัญกับความปลอดภัยของผู้ใช้บริการ จะต้องมึระบบตรวจสอบการใช้พื้นที่แบบเข้า-ออกแบบ Realtime ว่าขณะนี้มีคนอยู่ในห้องสมุดกี่คนในแต่ละโซน กรณีฉุกเฉินต้องอพยพคนออกจากพื้นที่ จะเป็นประโยชน์ในการนับจำนวนคน

การนำไปใช้ประโยชน์

CLM5S PLUS Model เป็นรูปแบบการพัฒนาพื้นที่การเรียนรู้สีเขียวที่ช่วยเพิ่มมูลค่าของพื้นที่บริการห้องสมุด ที่นอกเหนือจากความสะดวกสบายในการใช้บริการแล้ว ยังช่วยในการดูแลและรักษาทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมให้กับองค์กรด้วย ในขณะที่เดียวกันยังช่วยลดค่าใช้จ่ายที่เกิดจากการใช้พลังงานจากการเปิดให้บริการอย่างต่อเนื่องของห้องสมุด สามารถนำไปใช้ประโยชน์หลายด้าน ได้แก่

1. ให้ห้องสมุดเป็นฐานการเรียนรู้ด้านสีเขียว เพราะมีทรัพยากรสารสนเทศและองค์ความรู้จากบุคลากรเอง และสามารถนำไปเผยแพร่ให้กับหน่วยงานอื่น ๆ ได้เป็นอย่างดี
2. CLM5S PLUS Model สามารถใช้เป็นรูปแบบของการมีส่วนร่วมของบุคลากรในองค์กรประยุกต์ใช้สำหรับการทำงานข้ามฝ่าย/งาน หรือข้ามหน่วยงานในเรื่องอื่น ๆ ได้
3. เป็นกลยุทธ์สำหรับการบริหารจัดการห้องสมุด ที่สามารถนำมาปรับใช้ในการบริหารงานห้องสมุดในเรื่องต่าง ๆ ได้

รายการอ้างอิง

- กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม. (2560). *GREEN OFFICE – ความเป็นมา*. สืบค้น 2 ตุลาคม 2562 , จาก <https://www.deqp.go.th/service-portal/g-green/greenoffice/derivation/>
- กาญจนา เพ็งคำศรี. (2555). 5ส กับการพัฒนาคุณภาพห้องสมุด มหาวิทยาลัยรังสิต. *รังสิตสารสนเทศ, 18*(1), 44-60.
- คณะกรรมการ 5ส. (2560). *5ส สร้างสรรค์ ศูนย์บรรณสาร*. สืบค้น 1 ตุลาคม 2562, จาก https://clm5s.wu.ac.th/?page_id=352
- คณะกรรมการ 5ส มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์. (2559). *มาตรฐาน 5ส มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์*. สืบค้น 17 ตุลาคม 2562, จาก <https://hro.wu.ac.th/wp-content/uploads/2019/02/Munal5S.pdf>
- _____. (2562ก). การเตรียมความพร้อมรับการตรวจประเมิน พื้นที่ 5ส ดีเด่น (5S Model Award 2019). ใน *รายงานการประชุมคณะกรรมการ 5ส มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ ครั้งที่ 9/2562* (น. 4). นครศรีธรรมราช: มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์.
- _____. (2562ข). การตรวจประเมิน พื้นที่ 5ส ดีเด่น (5S Model Award 2019). ใน *รายงานการประชุมคณะกรรมการ 5ส มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ ครั้งที่ 10/2562* (น. 8). นครศรีธรรมราช: มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์.

คณะทำงานพัฒนาห้องสมุดสีเขียว เพื่อการเรียนรู้และอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของชุมชน. (2561). ความรับผิดชอบต่อสังคมของห้องสมุดสีเขียว : โครงการเพื่อการเรียนรู้และอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของชุมชน. *PULINET Journal*, 5(2), 24-33.

ธีรพงศ์ หนูปลอด. (2562). *ม.วลัยลักษณ์* กิจกรรม “ Kick Off Walailak Go Green ”เตรียมพร้อมขับเคลื่อนสู่มหาวิทยาลัยสีเขียวแห่งความสุขที่ยั่งยืน. สืบค้น 4 ตุลาคม 2562, จาก <https://www.wu.ac.th/th/news/16399>

ปราณี อัครภูษิตกุล. (2561). พื้นที่การทำงานร่วมกันของห้องสมุด. *วารสารห้องสมุด*, 62(1), 1-15.

มหาวิทยาลัยรังสิต, สำนักหอสมุด. (2557). *คู่มือ 1A3Rs*. สืบค้น 8 ตุลาคม 2562, จาก <http://library.rsu.ac.th/images/qa58/6.1.032.pdf>

อุทยานการเรียนรู้ TK Park. (2556). *10 เคล็ดลับจัดพื้นที่ห้องสมุดให้ “ว้าว!”*. สืบค้น 3 ตุลาคม 2562, จาก https://www.tkpark.or.th/tha/articles_detail/389/10-เคล็ดลับการจัดพื้นที่ห้องสมุดให้-“ว้าว%21”